

Luxembourg, oktoober 2023

2022. aasta aastaaruanne 10 korduma kippuvat küsimust

1. Mis on Euroopa Kontrollikoja roll seoses ELi raamatupidamise aastaaruandega?

Kontrollime igal aastal **ELi raamatupidamise aastaaruannet ja esitame oma arvamuse** kahe küsimuse kohta: kas raamatupidamise aastaaruanne on täpne ja usaldusväärne ning kas ELi eelarvet kasutati vastavalt eeskirjadele. Selle alusel koostame oma **kinnitava avalduse**, mille peame esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule tulenevalt Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELTL) artiklist 287.

2022. aastal olid ELi kulutused **196 miljardit eurot**, moodustades 1,3% liidu liikmesriikide kogurahvatulust. Võttes arvesse taaste- ja vastupidavusrahastule eraldatud vahenditest tehtud kulutusi (47,3 miljardit eurot), oli ELi maksete summa 2022. aastal **243,3 miljardit eurot**.

2. Kuidas kajastatakse aastaaruandes taaste- ja vastupidavusrahastu (ELi pandeemiast taastumise pakett) kulutusi?

Euroopa taasterahastu (NGEU) on rahastamispakett, mis hõlmab mitut programmi, et toetada ELi liikmesriikide majanduse taastumist pärast COVID-19 pandeemiat. Mõnda neist programmidest rahastatakse mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 rubriikidest ning seejuures järgitakse mitmeaastase finantsraamistiku rakendamismudelit ja -eeskirju. Seevastu taaste- ja vastupidavusrahastu, mis moodustab ligikaudu 90% NGEU vahenditest, rahaliste vahendite eraldamine erineb oluliselt mitmeaastase finantsraamistiku raames tehtavatest ELi eelarvekulutustest. Kui ELi eelarvest tehtud kulutuste puhul makstakse toetusesaajatele teatud tegevuste eest või hüvitatakse tekkinud kulud, siis taaste- ja vastupidavusrahastu raames makstakse liikmesriikidele toetust eelnevalt kindlaks määratud vahe-eesmärkide või sihtide rahuldava saavutamise eest. Seepärast esitasime **eraldi auditiarvamuse taaste- ja vastupidavusrahastu kulutuste kohta** ning käsitlesime neid aastaaruande eraldi peatükis.

3. Millised olid Euroopa Kontrollikoja järeldused 2022. aasta kohta?

Kinnitasime 2022. aasta raamatupidamise aastaaruande **usaldusväärset** (st esitasime märkusteta arvamuse). Nii on see olnud juba alates aastast 2007. Meie hinnangul annab 2022. aasta raamatupidamise aastaaruanne kõigis olulistest aspektides tõepärase pildi ELi finantsolukorrast, finantstulemustest, rahavoogudest ja netovara muutustest.

Leidsime, et tulud ei olnud olulisel määral vigadest mõjutatud. Kulutuste kohta esitame kaks eraldi arvamust – ühe ELi eelarve kohta ja teise taaste- ja vastupidavusrahastu kohta.

ELi eelarvekulutuste hinnanguline veamäär oli 4,2%. See oli kõrgem kui varasematel aastatel (2021. aastal 3% ning 2019., ja 2020. aastal 2,7%). Nagu ka kolmel eelneval aastal, järeldasime, et vead on läbiva iseloomuga ja esitasime seetõttu **vastupidise arvamuse**.

Lisaks esitasime eraldi arvamuse taaste- ja vastupidavusrahastu kulutuste kohta. Leidsime 281-st kontrollitud vahe-eesmärgist ja sihist 15 puhul korrektsusega seotud probleeme ning esitasime seetõttu märkustega arvamuse.

4. Mida tähendavad läbiva iseloomuga vead ja suure riskiga kulutused?

Kahte kolmandikku ELi 2022. aasta eelarvekulutustest peetakse suure riskiga kulutusteks. Meie hinnangul on kõigi kulutuste veamäär 4,2%, kuid suure riskiga kulutusi eraldi vaadates on veamäär kuni 6%. Sellist liiki kulutuste suure osakaalu tõttu kogukulutustes (66%) leiame, et vead on läbiva iseloomuga st neid esineb kas kogu auditeeritud andmekogumis või selle **olulises osas**.

Suure riskiga kulutused tähendavad peamiselt seda, et toetuskõlblike tegevuste rahastamiskõlblike kulude hüvitamine ELi vahenditest põhineb keerulistel eeskirjadel. Näiteks võib tuua teadusuuringute projekte (rubriik „Ühtne turg, innovatsioon ja digitaalvaldkond“), regionaal- ja maaelu arengu investeringuid (rubriigid „Ühtekuuluvus, vastupanuvõime ja väärtused“ ja „Loodusvarad ja keskkond“) ning arenguabi projekte (rubriik „Naabrus ja maailm“). Sel aastal suurenes selliste kulutuste osakaal eelarves 66%-ni (võrreldes 63,2%-ga 2021. aastal ja 59%-ga 2020. aastal).

Väikese riskiga on peamiselt **toetusõigustel põhinevad maksed**, mida tehakse toetusesaajate, kes täidavad teatud (vähem keerukaid) tingimusi. Näiteks hõlmavad sellised maksed üliõpilaste ja teadlaste stipendiumeid (rubriik „Ühtne turg, innovatsioon ja digitaalvaldkond“), põllumajandustootjatele makstavaid otsetoetusi (rubriik „Loodusvarad ja keskkond“) ning ELi töötajate palku ja pensione (rubriik „Euroopa avalik haldus“).

5. Mis on märkusteta, märkustega ja vastupidine arvamus?

Märkusteta arvamus tähendab, et raamatupidamise aastaaruandes esitatud arvanded annavad õige ja õiglase ülevaate ning järgivad finantsaruandlusele ja -juhtimisele kehtivaid nõudeid. Seejuures on alustehingud kõigis olulistest aspektidest seaduslikud ja korrektsed.

Märkustega arvamus tähendab, et audiitorid ei saa küll esitada märkusteta arvamust, kuid leitud probleemid ei ole siiski läbiva iseloomuga.

Vastupidine arvamus viitab ulatuslikele probleemidele.

6. Mis on oluline veamäär?

Audititerminoloogias tähendab see **piirmäär**, millest kõrgemat veamäära peetakse olulist mõju omavaks. Oluline veamäär on veamäär, mis mõjutab tõenäoliselt auditaruande kasutajate otsuste tegemist. Nii kontrollikoda kui ka Euroopa Komisjon on seadnud **olulisuse piirmääraks 2%**.

7. Mida meie hinnanguline veamäär tähendab?

4,2% on meie hinnangul **rahasumma, mida ei oleks tohtinud ELi eelarvest välja maksta**, kuna meie arvates ei kasutatud seda ELi või liikmesriikide õigusnormide kohaselt.

Tüüpilisteks vigadeks on maksed, mis tehti kas toetuskõlbmatutele toetusesaajatele või projektidele, või oli tegu teenuste, toodete või investeringutega, mille puhul ei rakendatud õigesti riigihanke-eeskirju.

8. Kas see tähendab, et 4,2% ELi eelarvest läks raisku?

Ei. Nii ei saa öelda, kuna vea ja raiskamise vahel on oluline erinevus. ELi eelarvekulutuste meie poolse testimise käigus kontrollitakse, kas ELi rahalisi vahendeid on kasutatud eeskirjade kohaselt, kas kantud kulud on nõuetekohaselt arvatud ning kas rahastamiskõlblikkuse tingimused on täidetud. Kui üks või mitu neist nõuetest ei ole täidetud, nimetame me seda veaks. Seda 4,2% tähendabki.

Kuigi need vead hõlmavad makseid projektidele või toetusesaajatele, kes ei vastanud toetuskõlblikkuse tingimustele, võivad need maksed siiski anda soovitud kasu. Sellisel juhul olid maksed seaduslikud ja korrektsed vaid osaliselt või ei olnud seda üldse, kuid **neid ei saa pidada raha raiskamiseks**. Näiteks ühes riigihankemenetluses ei vastanud ükski pakkuja kehtestatud valikukriteeriumitele. Seetõttu oleks tulnud eeskirjade kohaselt korraldada uus hange. Tellija muutis aga valikukriteeriumide arvutusmudelit ja kuulutas ühe pakkuja edukaks. Kuigi hange ei vastanud eeskirjadele ja kulud olid eeskirjadevastased, tarniti ostetud investeering (keevituskamber) ja võeti ka kasutusele.

Võimalik on ka olukord, kus kulutused on seaduslikud ja korrektsed, kuid tegu on sellegipoolest raha raiskamisega. Üks meie poolt varem käsitletud juhtum oli näiteks sadamataristu, mis rajati ilma tulevase kaubamahtusid piisavalt arvesse võtmata.

9. Kas leitud vigade puhul on tegemist pettusega?

Enamikul juhtudel ei ole meil põhjust seda arvata. Pettus on kasu saamise eesmärgil toime pandud tahtlik tegu. Kuigi tavapärase auditiprotseduuridega võib olla keeruline pettust kindlaks teha, leiame oma testimise käigus igal aastal mitmeid pettusekahtlusega juhtumeid.

2022. aastal leidsime 760 auditeeritud tehingu seast 14 pettusekahtlusega juhtumit. Teavitasime neist Euroopa Pettustevastast Ametit (OLAF), kes korraldab koostöös liikmesriikide ametiasutustega vastavalt vajadusele uurimise ja teeb järelkontrolli. Neist kuue kohta edastasime info paralleelselt ka Euroopa Prokuratuurile.

10. Miks osutatakse aastaaruandes tähelepanu ELi võlast tulenevatele ja eelarvet ohustavatele suurenenud riskidele?

ELi võlg suurenes 2022. aastal eelarveaastal märkimisväärselt 344,3 miljardi euronit (2021. aastal 236,7 miljardit eurot). See tulenes peamiselt uutest laenudest NGEU-le, töötuseriski leevendamiseks pakutava ajutise toetuse Euroopa rahastust (TERA) ja makromajanduslikust finantsabist.

Samal ajal suurenesid 2022. aastal intressimäärade tõusu tõttu märkimisväärselt **laenukasutuse kulud**. NGEU uute laenude rahastamiskulud suurenesid 2021. aasta teise poole 0,14%-lt 2022. aasta teises pooles 2,6%-le. 2022. aastal maksti NGEU laenudelt 0,5 miljardit eurot netointressi.

Tingimuslikest kohustustest tingitud ELi eelarve koguriskipositsioon suurenes 2021. aasta 205 miljardilt eurolt 2022. aastal 248 miljardi euronit. See tulenes peamiselt liikmesriikidele antud täiendavatest NGEU ja TERA laenudest ning Ukrainale antud makromajandusliku finantsabi laenudest. Lisaks oli 2022. aasta lõpu seisuga juba antud, kuid veel välja maksmata 126 miljardi eurot laene. ELi eelarve riskipositsioon suureneb seega jätkuvalt.

Kontrollikoja 2022. aasta aastaaruanne on Euroopa Liidu 24 keeles kättesaadav veebisaidil eca.europa.eu